

Araştırma Makalesi • Research Article

Sosyal Beceri Eğitime Katılan Psikolojik Danışman Adaylarının Görüşleri*

Views of Psychological Counselor Candidates Participating in Social Skills Training

Murat Canpolat^{a,**}, Meral Atıcı^b

^a Öğr. Gör., İnönü Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, 44280, Malatya/Türkiye. Türkiye
ORCID: 0000-0003-2106-6474

^b Prof. Dr. ,Çukurova Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Adana /Türkiye.
ORCID: 0000-0003-0675-4439

MAKALE BİLGİSİ

Makale Geçmişi:

Başvuru tarihi: 04 Şubat 2019

Düzeltilme tarihi: 09 Temmuz 2019

Kabul tarihi: 29 Temmuz 2019

Anahtar Kelimeler:

Sosyal beceri eğitimi

Psikolojik danışman adayları

Aday görüşleri

ÖZ

Sosyal beceri eğitime katılan psikolojik danışman adaylarının görüşlerinin incelendiği bu çalışmada nitel araştırma desenlerinden biri olan “durum çalışması” kullanılmıştır. Araştırma Mustafa Kemal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık lisans eğitimine devam eden öğrencilerden seçilen katılımcılarla yapılmıştır. Araştırmada veri toplama aracı olarak araştırmacılar tarafından hazırlanan “Oturum Sonu Değerlendirme Formu” ve “Genel Değerlendirme Formu” kullanılmıştır. Elde edilen veriler içerik analizi ile çözümlenmiştir. Katılımcıların görüşleri elde edilen kazanım, yaşanan duygular, yaşanan farkındalıklar, yaşanan zorluklar, becerinin işlevselliği, eğitim program ve süreçle ilişkin değerlendirmeler, becerinin geliştirilmesi için programa yönelik öneri şeklinde kategorilere ayrılarak sunulmuştur. Araştırma sonuçları, sosyal beceri eğitiminin katılımcıların gelişimlerine katkı sağladığını göstermektedir.

ARTICLE INFO

Article history:

Received 04 February 2019

Received in revised form 09 July 2019

Accepted 29 July 2019

Keywords:

Social skills training

Psychological counselor candidates

Candidates' views

ABSTRACT

In this study which examined the views of psychological counselor candidates participating in social skills training, has been used one of the qualitative research methods is “case study”. The research was conducted with the participants selected from the students attending Mustafa Kemal University Faculty of Education Guidance and Psychological Counseling. In the study, “The Final Evaluation Form” and the “General Evaluation Form” prepared by the researcher were used. The data were analyzed with content analysis. The opinions of the participants are presented in categories such as the acquisition, the feelings experienced, the awareness experienced, the functionality of the skill, the evaluation of the training program and the process, and the proposal for the program to improve the skills. The results of the research are the degree of interpretation of social skills training.

1. Giriş

Psikolojik danışmanların aldıkları eğitim, psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin etkililiği açısından önemlidir. Psikolojik danışmanların aynı ya da benzer eğitimi aldıkları halde mesleği icra ederken aynı düzeyde başarılı olmadıkları da görülebilmektedir. Alan yazında psikolojik danışmanlık ve rehberlik eğitimi alan psikolojik danışman adaylarının yalnız akademik başarılarının değil,

diğer özelliklerinin de dikkate alınması gerektiğine ilişkin bir eğilim vardır (Korkut-Owen, Dost, Bugay & Owen, 2014). Markert ve Monke (1990)’e göre psikolojik danışmanın yeterlilikleri ile ruh sağlığını yordayan ölçütler, akademik başarıyı yordayan ölçütler ile aynı değildir. Bu durum, üniversitede öğrenilen bilgilerin ve psikolojik danışmanlık becerilerinin başarılı olmada tek başına yeterli olmadığını, bunların dışında başka faktörlerinde gerekli olduğunu göstermektedir.

* Bu çalışma birinci yazarın 2017 yılında Prof. Dr. Meral Atıcı danışmanlığında Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı’nda yürüttüğü “Sosyal Beceri Eğitiminin Psikolojik Danışman Adaylarının Sosyal Beceri ve Psikolojik İyi Olma Düzeylerine Etkisi” başlıklı doktora tezinden üretilmiştir.

** Sorumlu yazar/Corresponding author.

e-posta: murat.canpolat@inonu.edu.tr

Psikolojik danışma ve rehberlik sürecinin etkili olmasında alan yazında birçok görüş bulunmaktadır. Hackney ve Cormier'e göre (2005), etkili bir psikolojik danışma sürecinin gerçekleşmesini sağlayan önemli faktörlerden biri bu süreçte aktif bir role sahip olan psikolojik danışmana ait faktörlerdir. Corey'e (1996) göre etkili bir psikolojik danışman "kim olduğunu, ne olabileceğini, amacını, değerlerini, güçlü ve zayıf yönlerini" bilir. "Yeni yaşantılara açık, otantik, dürüst, sabırlı, saydam, kendini açma konusunda uygun davranan, mizah anlayışına sahip, gerçekçi karar alabilen, danışanlarına olumlu model sunan" biridir. Dow ve Mayer (2004), "sosyal yeterlilikleri olan, sosyal beceri düzeyleri yüksek kişilerin problemleri etkili çözebildiklerini" belirtmişlerdir. Sosyal beceri düzeyi yüksek bireyler, "diğer bireylerin duygu ve düşüncelerine uygun tepkide bulunma, diğer bireylerle olumlu sosyal etkileşim başlatma ve sürdürme, arkadaşlık kurma, sosyal ortamda karşılaştığı problemlerle etkili başa çıkma becerilerini" yerine getirirler (Rutherford, Mathur&Quinn, 1998). Akkök (1996) ve Yüksel (1997) sosyal becerilerin etkili iletişimde bulunmayı kolaylaştırdığını ifade etmişlerdir. Akkoyun (2001) etkili psikolojik danışmanların sosyal beceri düzeyinin yüksek olması gerektiğini belirtmiştir. Nitelikli insan gücünün oluşması için sosyal ilişkileri güçlü olan ve sağlıklı ilişkiler kuran, sosyal beceri davranışları sergileyen psikolojik danışmanların gerekli olduğu belirtilmiştir (Paisley& Hayes, 2003). Berns (2005) psikolojik danışmanların memnuniyetini, dinleme, geribildirim, duyguları tanıma ve ifade etme gibi terapötik becerilerinin ancak kişisel deneyimler sonucunda geliştiğini ifade etmiştir (Akt. Atıcı, Sanberk &Ortakale, 2011). Muslu-Köseoğlu'na göre (1994) psikolojik danışmanların "kendine güvenen ve saygı duyan, duyarlı, sabırlı ve hoşgörülü olan, kendinden hoşnut olan, dışadönük, sorumluluk sahibi, kendi ve çevresiyle uyumlu, kendi ile barışık, deneyime açık, özgüveni yüksek, empatik, benlik saygısı yüksek, kararlı, sosyal ilişkileri güçlü gibi" özelliklere sahip olması gerekmektedir. Diğer taraftan Keyes, Shmotkin ve Ryff'a (2002) göre bireyin benliğini olumlu algılaması, sınırlılıklarını kabul edip kendisiyle bütünleşmesi, diğer bireylerle etkili iletişim kurabilmesi, çevresini kişisel ihtiyaç ve isteklerine cevap verecek biçimde şekillendirmesi, bağımsız ve girişimci olması, yaşamın anlam ve amacına ilişkin farkındalık sağlanması, yetenek ve becerilerinin farkında olması ve kendini geliştirmesi gibi özellikler psikolojik iyi olmayı yansıtmaktadır.

Özetle, psikolojik danışmanlık hizmetlerinin verimliliğinde psikolojik danışmana ait özellikler etkili görülmektedir. Psikolojik danışmanların sağlıklı sosyal ilişkiler geliştirmelerinin gerekli olduğu ve sağlıklı sosyal ilişkiler geliştirebilme becerilerinin deneyimler sonucu gelişebileceği düşünülmektedir. Bu nedenle bu çalışmada, sosyal becerilerin kazandırılmasına yönelik geliştirilen, davranışçı yöntemlere ve bireylerin performansına dayalı, bireysel veya grupta uygulanan bir eğitim ve müdahale yöntemi olan sosyal beceri eğitimi (Shepherd, 1983, Akt. Dikmeer, 1997), programı geliştirilmiş ve hazırlanan program psikolojik danışman adaylarına uygulanmıştır.

Buradan hareketle bu araştırmanın birkaç açıdan alana katkıda bulunacağı düşünülmektedir. Bunlardan birincisi; psikolojik danışmanlarda olması gerektiği düşünülen sosyal becerilerin psikolojik danışman adaylarına kazandırılmaya çalışılmasıdır. İkincisi; rehberlik ve psikolojik danışmanlık

lisans programlarında doğrudan psikolojik danışman adaylarının sosyal becerilerini iyileştirmeye ve psikolojik iyi olma düzeylerini arttırmaya yönelik konu ve etkinliklere pek yer verilmemektedir. Bu çalışmayla bu eksiklik bir derecede olsa giderilmeye çalışılmıştır. Bu çalışma, bu tür konu ve etkinliklere rehberlik ve psikolojik danışmanlık lisans programlarında yer verilmesi için bir zemin hazırlayabilecektir. Son olarak uygulanan sosyal beceri eğitimi, psikolojik danışman adaylarının mesleki bir uygulama içinde yer almaları ve ileride bir grup çalışmasını yönetebilmesi için gereken birtakım becerileri gözlemleme ve geliştirme olanağı sağlaması açısından da önemlidir.

Uygulanan eğitimle ilgili katılımcıların görüşlerini incelemek amacıyla nitel verilere ulaşmak için aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır.

- Araştırmanın deney grubunda yer alan psikolojik danışman adaylarının kendilerine uygulanan sosyal beceri eğitim programına ilişkin görüşleri (etkinlik ve yöntemlerin etkililiği gibi) nelerdir?
- Araştırmanın deney grubunda yer alan psikolojik danışman adaylarının programın uygulanma sürecindeki deneyimleri ve yaşantılarına ilişkin görüşleri nelerdir?

2. Yöntem

2.1. Araştırma Deseni

Sosyal beceri eğitimine katılan psikolojik danışman adaylarının görüşlerinin incelendiği bu çalışmada nitel araştırma desenlerinden biri olan "durum çalışması" kullanılmıştır. Durum çalışması, güncel bir olguyu kendi gerçek yaşam çerçevesi içinde çalışan, olgu ve içinde bulunduğu içerik arasındaki sınırların kesin hatlarıyla belirgin olmadığı ve birden fazla kanıt veya veri kaynağının mevcut olduğu durumlarda kullanılan, görgül bir araştırma yöntemidir (Yıldırım & Şimşek, 1999). Durum çalışması ile sosyal beceri eğitiminin amaca hizmet edip etmediği anlaşılmasına çalışılmıştır. Nicel sonuçlara bağlı kalmaksızın yani eğitim sonucunda anlamlı farklılık çıkıp çıkmadığına bakılmaksızın katılımcıların görüşlerine başvurulmuştur. Böylece programa katılan psikolojik danışman adaylarının süreç hakkında gözlem ve deneyimlerine ilişkin veriler elde edilmiştir.

2.2. Çalışma Grubu

Araştırmada yer alan katılımcılar 2015-2016 eğitim-öğretim yılında Mustafa Kemal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık lisans eğitimine devam eden 134 öğrenci arasından seçilmiştir. Lisans eğitimine devam eden öğrencilerden ölçekleri cevaplamaya gönüllü olan 125 öğrenciye Psikolojik İyi Olma Ölçekleri ve Sosyal Beceri Envanteri uygulanmıştır. 125 öğrenciden toplanan veriler SPSS programına aktarıldığında 12 öğrenciye ait ölçeklerde eksik veri olduğundan çıkarılmıştır. Dört (4) tane değer de uç değer olduğundan dolayı çıkarılmıştır. 109 öğrenciden elde edilen veri ile analizlere devam edilmiştir.

İlk önce iki değişken olan sosyal beceri ve psikolojik iyi olma puanları arasında 109 veri üzerinden korelasyona bakılmış $r = .59$ olarak bulunmuştur. İki değişken arasında orta düzeyde bir ilişki olduğu görülmüştür. Çalışmada

sosyal beceri eğitimi verileceğinden gruplar sosyal beceri puanları dikkate alınarak oluşturulmuştur. Sosyal beceri puanlarının normal dağılım sergileyip sergilemediklerini tespit etmek için çarpıklık-basıklık (skewness-kurtosis) değerleri ve Kolmogorov-Smirnov (K-S) testi değerlerine bakılmıştır. Çarpıklık katsayısı -0.09 , basıklık katsayısı $.090$ bulunmuştur. Bu değerlerin ± 1 aralığında yer alması normallikten aşırı sapmalar olmaması şeklinde yorumlanmaktadır (Büyüköztürk, 2002). Kolmogorov-Smirnov (K-S) testi sonucu $p=.200$ olarak ($p>.05$) bulunmuştur. Bu testte anlamlılık seviyesinin $.05$ 'ten büyük olması, verilerin normal dağılımında sapmalar olmadığını göstermektedir (George & Mallery, 2012). Ölçekten alınan sonuçlara göre sosyal beceri düzeyi ortalamasının ($X=282.72$, $Ss=28.35$) 1 ve 2 standart sapma altında olan öğrencilerle görüşme yapılarak yapılan çalışma hakkında genel bilgiler (eğitimin amacı, süresi, grubun kaç kişiden oluşacağı, kurallar gibi) verildikten sonra, araştırmaya gönüllü olarak katılmak isteyen 28 öğrenci belirlenmiştir. Bu gönüllü öğrenciler kura yöntemi ile seçkisiz olarak iki gruba, her grupta 14 öğrenci olacak şekilde atanmıştır. Sonra bu iki grup yine kura yöntemi ile seçkisiz olarak deney grubu ve kontrol grubu olarak atanmıştır.

2.3. Veri toplama Araçları

2.3.1. Oturum Sonu Değerlendirme Formu

Oturum sonu değerlendirme formu araştırmacılar tarafından geliştirilmiştir. Formda 3 soru yer almaktadır. Bu form; oturumda ele alınan konu ile ilgili kendilerinde neleri fark ettikleri, oturumda kazandıkları becerileri günlük yaşamda ne derece ve nasıl kullanabilecekleri ve oturumda ele alınan beceriyi geliştirmeleri için daha farklı neler yapılabileceğine ilişkin sorulardan oluşmaktadır.

Bu sorularla katılımcıların oturumda işlenen konu ile kendilerinde neleri fark ettikleri, kazandığı bilgi ve beceriyi ne düzeyde kullanabilecekleri, bu beceriyi geliştirmesi için başka neler yapılabileceği, oturum sürecinin işleyişi, etkinlikler ve yöntemlerin etkililiğine dair düşüncelerine ulaşmak hedeflenmiştir.

2.3.2. Genel Değerlendirme Formu

Genel değerlendirme formu araştırmacılar tarafından geliştirilmiştir. Formda 9 soru yer almaktadır. Bu form; eğitim sürecini genel olarak nasıl değerlendirdikleri, eğitim sürecinde neleri fark ettikleri, hangi oturumdan daha çok yararlandıkları, hangi oturumdan daha az faydalandıkları, eğitim programında en zorlayıcı şeylerin neler olduğu, programda en çok dikkat çeken şeylerin neler olduğu, programa dair önerileri ve kendilerinde gözlemledikleri değişimlere ilişkin sorulardan oluşmaktadır.

Bu sorularla katılımcıların oturumlarda işlenen konularla ilgili kendilerinde neleri fark ettiklerine, en çok neyi severek yaptıklarına, en çok neleri yapmakta zorlandıklarına, kendilerinin güçlü ve zayıf yönleri hakkında ne düşündüklerine, programa dair düşüncelerine ve bu eğitimlere ilişkin önerilerine ulaşmak hedeflenmiştir.

Formların hazırlanması aşamasında sorular hazırlandıktan sonra bir uzmanın görüşü alınmıştır. Bazı soruların benzer amaca hizmet ettiği, bazı soruların gereksiz olduğu, bazı soruların da değiştirilmesi yönünde geribildirimler

alınmıştır. Değişiklikler yapıldıktan sonra oturum sonu değerlendirme formu her oturumun sonunda ev ödevi olarak verilmiştir. Genel değerlendirme formu son oturumun uygulanmasından bir gün sonra katılımcılar çağrılarak formları doldurmaları istenmiştir. Katılımcıların soruları anlamakta zorlanmadıkları görülmüştür.

2.4. Verilerin Toplanması

Araştırmanın verileri sadece deney grubundan elde edilmiştir. Araştırmacılar tarafından hazırlanan Oturum Sonu Değerlendirme Formu ve Genel Değerlendirme Formu ile nitel veriler elde edilmiştir. Oturum Sonu Değerlendirme Formu her oturumun sonunda ödev olarak verilmiş bir sonraki oturumun başında toplanarak dosyada saklanmıştır. Nadiren bazı öğrencilerin formları getirmediği görülmüştür. Genel Değerlendirme Formu ise son oturumdan bir gün sonra deney grubundaki katılımcılar çağrılarak uygulanmıştır.

2.5. Programın Genel Kapsamı

Psikolojik danışman adaylarının sosyal beceri ve psikolojik iyi olma düzeylerini arttırmaya yönelik geliştirilen sosyal beceri eğitim programı bilişsel yaklaşım, davranışçı yaklaşım, insancıl yaklaşım ve sosyal bilişsel öğrenme modeli göz önünde bulundurularak hazırlanmış ve deney grubuna 11 hafta boyunca haftada bir kez yaklaşık 90 dakika süreyle uygulanmıştır.

Bu çalışmada uygulanan grup çalışması grup rehberliği temellidir. Grup rehberliği, bireylerin kendilerini geliştirmelerine, kendilerini ve imkânlarını tanımalarına, gerçekçi ve uygun planlar yapmalarına, gerçekçi ve uygun seçimler yapmalarına, kendilerini doğru yönlendirmelerine imkân sağlayan grup etkinlikleri ve süreçleri olarak tanımlanabilir (Özgüven, 1999). Grup rehberliğinin odağında konu vardır ve yaklaşımı daha çok bilişseldir. Bazı yazarlar (Kepçeoğlu, 2000; Myrick, 2003; Tan, 1992; Ülkü, 1977; Voltan Acar, 2001), grup rehberliğinin daha çok öğretime yakın olduğunu ve bilgi vermeyi hedeflediğini söylemektedirler. Grup rehberliğinde üyeler, kendilerini daha çok fark ederek olumsuz yönlerini düzeltmeye, olumlu yönlerini ise geliştirmeye yönelebilirler (Tan, 1992).

Sosyal beceri eğitimi grup uygulamaları esnasında soru-cevap, tartışma, geribildirim, rol oynama, model olma, kendini açma, ben dili, düz anlatım, örnek olay, ev ödevi, oyun gibi yöntem ve tekniklerden faydalanılmıştır.

2.6. Programın Hazırlanması ve Uygulanması

Programın hazırlanma sürecinde sosyal beceri ve psikolojik iyi olma kavramları ile ilgili literatür taraması sonucu programlarda ele alınması gereken başlıklar belirlenmiştir. Bu doğrultuda bir inceleme yapıldıktan sonra program hazırlanmış ve hazırlanan program için uzman görüşü alınmıştır. Bu geribildirimler oturumda ele alınan konu başlıkları, işlenişi, yöntem ve tekniklerin uygunluğu, etkinliklerin amaca uygunluğu, etkinliklerin sırası ve zamanın planlanması konuları üzerinde olmuştur. Bu geribildirimler doğrultusunda programa son şekli verilmiştir.

Uzman görüşü alındıktan sonra gerekli düzeltmeler yapılarak ön deneme uygulamasına geçilmiştir. Deneme

uygulaması araştırmacılarından biri tarafından haftada bir olmak üzere ortalama 11 hafta boyunca 90 dakika süren oturumlar şeklinde yapılmıştır. Oturumlar video ile kayıt altına alınmıştır. Araştırmacılar her bir oturumu izlemiş, gördüğü aksaklıklar ve yanlışlıkların bir sonraki oturumda düzeltilmesi için o oturuma dair notlar almıştır. Bu notlar grup liderinin danışmanlık becerileri, oturumda ele alınan konunun işleniş, yöntem ve tekniklerin uygunluğu, etkinliklerin amaca uygunluğu, öğrencilerin katılım durumları, etkinliklerin sırası ve zamanın planlanması konuları üzerinde olmuştur. Bu geribildirimler doğrultusunda programa son şekli verilmiştir. Asıl uygulama araştırmacılarından biri tarafından haftada bir olmak üzere ortalama 11 hafta boyunca 90 dakika süren oturumlar şeklinde yapılmıştır.

Sosyal Beceri Eğitim Programı

1. oturum: Tanışma, iletişimi başlatma ve sürdürme, sosyal becerinin niteliğini kavrama
2. oturum: Sözel olmayan ipuçları, duygular ve beden dili
3. oturum: Sorumluluklarım
4. Oturum: Anlat bakalım
5. oturum: Kendini kabul ve bakış açısı
6. oturum: Atılғанım
7. oturum: Karar verme
8. oturum: Problem Çözme
9. oturum: Empati
10. oturum: İşbirliği
11. oturum: Vedalaşma

Oturumlarda katılımcıların; birbiriyle tanışma, göz teması kurma, başkaları ile tanışma, tanıdıklarını başkaları ile tanıştırma, iletişimi sürdürme, kendisinin sözel olmayan ipuçlarını anlama, karşısındaki sözel olmayan ipuçlarını anlama, yaşanan duyguları tanıma, iletişimde sözel olmayan ipuçlarının önemini anlama, sorumluluk sahibi olmanın önemini anlama, kendilerine ve başkalarına karşı olan sorumluluklarının farkına varma, başkalarına karşı sorumlu davranışlarda bulunmanın faydalarını kavrama, konuşma becerilerinde gelişme, topluluk önünde konuşma, kendilerine karşı olan tutumlarını gözden geçirme, başkalarına karşı olan tutumlarını gözden geçirme, kendilerini olduğu gibi kabul etme, hayata olumlu pencereden bakma, atılған, saldırgan, pasif-saldırgan ve çekingen davranışları ayırt etme, atılған davranışlar sergileme, karar verme adımlarını öğrenme, karar verme becerilerini geliştirme, kendi karar verme tarzlarını fark etme, problem çözme adımlarını öğrenme, problem çözme becerilerini geliştirme, empati kavramını içselleştirmelerinde yardımcı olma, iletişimde empati becerisini etkili biçimde kullanma, empati becerisini geliştirme, grupla iş birliği yapma becerilerini geliştirme, iş birliği yapmanın önemini anlama, kendilerinin içinde buldukları grubun bir parçası olduğunu anlamalarını sağlama konularında gelişmeleri hedeflenmiştir.

Sosyal beceri eğitimi grup uygulamaları esnasında soru-cevap, tartışma, geribildirim, rol oynama, model olma,

kendini açma, ben dili, düz anlatım, örnek olay, ev ödevi, oyun gibi yöntem ve tekniklerden faydalanılmıştır.

2.7. Verilerin Analizi

Her oturumun sonunda katılımcılar tarafından doldurulan Oturum Sonu Değerlendirme Formu ve programın bitiminden sonra doldurulan Genel Değerlendirme Formları ile elde edilen nitel veriler içerik analizi ile incelenmiştir. İçerik analizinde ilk önce içerik analizinin ilk ve önemli aşamaları olan açık ve seçici kodlama süreci izlenmiştir (Strauss & Corbin, 1990, Akt. Atıcı, 2006). Oturum sonu formundan ve genel değerlendirme formundan elde edilen veriler word programına aktarılmış (23 sayfa) ardından birkaç kez okunmuş ve kodlama yapılmıştır. Aynı şekilde elde edilen veriler bir uzman tarafından da okunmuş ve kodlama yapılmıştır. Elde edilen kodlar karşılaştırılmış ve sonuç olarak, verileri kodlama sürecinde araştırmacılar tarafından yapılan kodlamaların büyük oranda benzer olduğu görülmüş ve çok küçük bazı değişiklikler yapılmıştır. Kodlama yaparken ilgili literatür ve araştırma soruları göz önünde bulundurulmuştur. Daha sonra kodları altında toplayacak kategoriler belirlenmiştir. İçerik analizi sonucunda ortaya çıkan kategori ve kavramlar tablolar halinde sunulmuştur.

2.8. Verilerin Güvenirlik ve Geçerlik Çalışmaları

Bu araştırmada dış güvenirlik için veri toplama ve analiz yöntemiyle ilgili ayrıntılı açıklamalar yapılmış, araştırmacının ham verileri başkaları tarafından incelenebilecek şekilde saklanmıştır. İç güvenirliğin sağlanması için sonuçların elde edilen verilere dayalı olduğunun kanıtlanması açısından analiz sürecinde bir uzmandan yardım alınmış ve kodlama karşılaştırması yapılmıştır. (Yıldırım & Şimşek, 1999).

Kodlayıcılar arasındaki görüş birliğini belirlemek için yapılan güvenirlik çalışmasında Miles ve Huberman'ın (1994), ortaya koyduğu güvenirlik formülünden faydalanılmıştır (Güvenirlik= (Görüş Birliği)/(Görüş Birliği+Görüş Ayrılığı). Güvenirlik % 93.93 olarak bulunmuştur. Nitel araştırmalarda görüş birliğinin farklı ölçütleri bulunmaktadır. Turner ve Carslon'a (2003) göre uzmanlar arası görüş birliğinin 0.75 ve daha yüksek olması yeterlidir.

Oturum sonu ve genel değerlendirme formlarının kapsam geçerliği için öncelikle araştırmacılar tarafından hazırlanan sorular, soruların araştırmanın amacı doğrultusunda bilgiler ortaya koyup koymadığı, soruların sırasının uygunluğu, ifadelerin anlaşılır olup olmadığı konusunda iki öğretim üyesine sunulmuş ve önerileri doğrultusunda düzenlemeler yapılmıştır.

Bu araştırmada iç geçerlik için değerlendirme formu yoluyla ayrıntılı ve derinlemesine bilgi toplanmış, toplanan veriler ayrıntılı rapor edilmiş, bulguların kendi içinde anlamlı ve tutarlı olup olmadığı gözden geçirilmiştir. Bulguları sunarken katılımcıların görüşlerinden doğrudan alıntılara yer verilmiş, kodlama sürecinde araştırmacılar tarafından yapılan kodlamaların ve bulunan temalar veriye uygunluğu açısından uzman kişi tarafından incelenmiştir. (Yıldırım & Şimşek, 1999).

3. Bulgular

Katılımcıların sosyal beceri eğitim programı uygulamalarıyla ilgili görüşlerini yazarak belirttikleri “Oturum Sonu Değerlendirme Formu” ve “Genel

Değerlendirme Formu”ndan elde edilen verilerin analizi sonucunda elde edilen kazanım, yaşanan duygular, yaşanan farkındalıklar, yaşanan zorluklar, becerinin işlevselliği, eğitim programı ve sürece ilişkin değerlendirmeler, becerinin geliştirilmesi için programa yönelik öneri şeklinde temalar belirlenmiştir.

Psikolojik danışman adaylarının oturumlardan elde ettikleri kazanımlara ilişkin görüşleri Tablo 1’de sunulmuştur.

Tablo 1. Psikolojik Danışman Adaylarının Oturumlardan Elde Ettikleri Kazanımlara İlişkin Görüşleri

	f
Yeterli Kazanım	
İlişkiyi başlatma ve sürdürülebilme	14
Grupla bir işi yürütebilme	8
Duygulara yönelik beceri	6
Saldırgan davranışlarla başa çıkabilme	4
Plan yapabilme ve problem çözme	4
Toplam	36
Yetersiz Kazanım	
<i>Programdan kaynaklı</i>	
İlişkiyi başlatma ve sürdürülebilme	2
<i>Grup üyelerinin kendilerinden kaynaklı</i>	
İlişkiyi başlatma ve sürdürülebilme	6
Plan yapabilme ve problem çözme	2
Toplam	10
Genel toplam	46

Elde edilen kazanım teması “yeterli kazanım” ve “yetersiz kazanım” olmak üzere iki alt temadan oluşmaktadır. Psikolojik danışman adaylarının oturumlardan elde ettikleri yeterli kazanımlar; ilişkiyi başlatma ve sürdürülebilme becerileri, grupla bir işi yürütme becerileri, duygulara yönelik beceriler, saldırgan davranışlarla başa çıkabilme becerileri, plan yapabilme ve problem çözme becerileri başlıkları altında toplanmıştır. Bu konuda katılımcıların görüşlerine örnek olabilecek alıntılar aşağıda yer almaktadır.

Birileriyle aynı durumda kalırsam daha rahat davranabilirim. Ne konuşacağımı kestirebilirim (K7).

Atılganlık konusunda aşırı bir sıkıntım olduğunu düşünmüyordum fakat burada tekrar bu konuyu ele alınca hala bir takım sıkıntılarım olduğunu fark ettim. Bunları düzeltmek için bu oturum çok verimli oldu. Fikir alışverişi epey faydalıydı (K5).

...Yani demek istediğim zamanı başa harcamak değildi bu etkinlik, faydalıydı. Mesela sorumluluk bilincim

arttı. Her oturum sonrası o formları doldurmak, zamanında buluşacağımız ortamda olabilmek, yetişmek için bazı işlerini ertelemek vb. bunları yaşadım (K3).

Psikolojik danışman adayları oturumlardan elde edemedikleri kazanımları programdan ve kendilerinden kaynaklı sebeplere bağlamaktadırlar. Kendilerine bağlı nedenlerin daha çok olduğu dikkat çekmektedir. Elde edilemeyen kazanımlar ilişkiyi başlatma ve sürdürme becerileri, plan yapma ve problem çözme başlıkları altında toplanmıştır. Bu konuda katılımcıların görüşlerine örnek olabilecek alıntılar aşağıda yer almaktadır.

Beden dili konusunda pek yetkin olmadığımı ve bu konuda bir şeyler yapmam gerektiğini diyebiliriz (K5).

İletişim becerisi günlük yaşamda kullanabileceğim bir beceri. Henüz kazanmadığımı düşünüyorum (K9).

Psikolojik danışman adaylarının oturumlarda elde ettikleri farkındalıklara ilişkin görüşleri ise Tablo 2’de sunulmuştur

Tablo 1. Psikolojik Danışman Adaylarının Oturumlarda Elde Ettikleri Farkındalıklara İlişkin Görüşleri

	f
Olumlu Özellikler	
İlişkiyi başlatma ve sürdürülebilme	29
Grupla bir işi yürütebilme	27
Kendini tanıma	14
Kendini geliştirme ihtiyacı hissetme	13
Duygulara yönelik beceri	8
Plan yapabilme ve problem çözme	6
Toplam	97
Olumsuz Özellikler	
İlişkiyi başlatamama ve sürdürülebilme	37
Stres yaratan durumlar ile başa çıkamama	10
Plan yapamama ve problem çözememe	8
Kendini tanınamama	7
Grupla bir işi yürütememe	4
Saldırgan davranışlarla başa çıkamama	4
Duygulara yönelik beceri eksikliği	2
Toplam	72

Genel toplam

Elde edilen farkındalık teması “olumlu özellikler” ve “olumsuz özellikler” olmak üzere iki alt temadan oluşmaktadır. Psikolojik danışman adaylarının oturumlardan elde ettikleri olumlu farkındalıklara ilişkin görüşleri; ilişkiyi başlatma ve sürdürülebilirlik, grupla bir işi yürütebilirlik, kendini tanıma, kendini geliştirme ihtiyacı hissetme, duygulara yönelik beceri, plan yapabilirlik ve problem çözme başlıkları altında toplanmıştır. Bu konuda katılımcıların görüşlerine örnek olabilecek alıntılar aşağıda yer almaktadır.

Bu konuda insanın kendini geliştirebileceğini düşünüyorum. Daha iyi gözlem analiz yapar ve empati kurarsak bu konuda kendimizi geliştirebiliriz. En önemlisi önyargılarımızdan kurtularak bu işe başlayabiliriz. Çünkü önyargular sağlıklı tespit, gözlem ve analiz yapmamızı engeller (K10).

Daha eğitimi yaşantıma tam olarak uygulamasam da en azından davranışlarımın nedenlerini algılayabiliyorum ve diğer insanların duygu durumunu kavrayabiliyorum. Daha sonraları oturum bilgilerimi de yerine göre kullanabileceğime inanıyorum (K2).

Empati kurmada insanları anlamada iyi olduğumu fakat iletişimi başlatma konusunda iyi olmadığını fark ettim (K10).

Acele kararlar vermenin problemimi çözmek yerine daha da büyütebileceğini fark ettim (K8).

Farklı ve değişik bir şey görmedim ama dikkatimi çeken nokta ilk haftalar hiç konuşmayan kişilerin daha

169

sonra aktif şekilde konuşmaları. Demek ki oturumlar faydalı olmuş (K11).

Psikolojik danışman adaylarının oturumlardan elde ettikleri olumsuz farkındalıklara ilişkin görüşleri; ilişkiyi başlatamama ve sürdürülebilirlik, stres yaratan durumlar ile başa çıkamama, plan yapamama ve problem çözememe, kendini tanıyamama, grupla bir işi yürütememe, saldırgan davranışlarla başa çıkamama, duygulara yönelik beceri eksikliği başlıkları altında toplanmıştır. Bu konuda katılımcıların görüşlerine örnek olabilecek alıntılar aşağıda yer almaktadır.

Toplum önünde konuşurken çok heyecanlandığımı ve düşüncelerimi rahat bir şekilde ifade edemediğimi gördüm. İletişim kurmada çok önemli olan göz temasını da kurmadığımı fark ettim (K10).

Beden dilimi pek fazla kullanmadığımı ve etrafımdaki insanların da beden dilinin ne anlattığını pek anlayamadığımı fark ettim (K4).

İnsanlarla göz teması kurmadığımı. Hazırlıksız sunum yapmanın insana heyecan kattığını. Sunum yaparken kendim olmadığımı (K2).

Beden dilimi pek fazla kullanmadığımı ve etrafımdaki insanların da beden dilinin ne anlattığını pek anlayamadığımı fark ettim. Duygu değişiminde çok dengesiz olduğumu 2 saniye arayla duygularımın çabuk değiştiğini fark ettim (K4).

Psikolojik danışman adaylarının oturumlarda yaşadıkları duygulara ilişkin görüşleri de Tablo 3'te sunulmuştur.

Tablo 2. Psikolojik Danışman Adaylarının Oturumlarda Yaşadıkları Duygulara İlişkin Görüşleri

	f
İyi Hissettiren Duygular	
Rahat olma	9
Zevk alma	1
Heyecanlanmama	1
Çekingenlikte azalma	1
Toplam 12	
İyi Hissettirmeyen Duygular	
Önce Heyecanlanma	7
Gergin olma	3
Çekingen olma	2
Toplam	12
Genel toplam	24

Oturumlarda yaşanan duygular teması “iyi hissettiren duygular” ve “iyi hissettirmeyen duygular” olmak üzere iki alt temadan oluşmaktadır. İyi hissettiren duygular; rahat olma, zevk alma, heyecanlanmama ve çekingenlikte azalma başlıkları altında toplanmıştır. Bu konuda katılımcıların görüşlerine örnek olabilecek alıntılar aşağıda yer almaktadır.

Özellikle şunu belirtmeliyim ki, bu oturumda diğerlerinden daha aktif ve rahattım. Yani artık ortama alıştım. Ve bunu hareketlerime yansıtabiliyorum. Kendimi daha rahat ifade edip utanıp çekinmeden her türlü faaliyette bulunabiliyorum (K3).

Günlük hayatta biraz daha kolay gelen durumları topluluk önünde zorlanarak ifade edebildiğimi fark ettim

diyebilirim. Bunun dışında kendimi farklı bir isimle tanıtmaktan büyük bir zevk aldığımı söyleyebilirim (K5).

Bu oturumda ilk oturumdaki gerginliğim ve çekingenliğimin azaldığını ve daha fazla verim almaya başladığımı fark ettim (K6).

Psikolojik danışman adaylarının ifade ettikleri iyi hissettirmeyen duygular; önce heyecanlanma, gergin olma ve çekingen olma başlıkları altında toplanmıştır. Bu konuda katılımcıların görüşlerine örnek olabilecek alıntılar aşağıda yer almaktadır.

Topluluk karşısında konuşma konusunda daha çok eksik olduğumu fark ettim. Sahneye çıkmadan önce heyecan yaşadığımı ve sahneye çıkınca heyecanımın azaldığımı gördüm (K6).

Senaryo uygulama beni çok zorladı ancak eğiticiliği de yüksekti ama çekimser kaldığımı hissettim senaryo uygularken (K2).

Psikolojik danışman adaylarının oturumlardan ele alınan becerilerin işlevselliğine ilişkin görüşleri Tablo 4'te sunulmuştur.

Tablo 3. Psikolojik Danışman Adaylarının Oturumlarda Ele Alınan Becerilerin İşlevselliğine İlişkin Görüşleri

	f
Kullanıldığı Alanlar	
İlişkiyi başlatma ve sürdürülebilirlik	34
Duygulara yönelik beceri	12
Grupla bir işi yürütebilirlik	10
Plan yapabilirlik ve problem çözümler	8
Saldırgan davranışlarla başa çıkabilirlik	1
Toplam	65
Kullanma Niteliği	
Daha doğru olarak	9
Daha rahat olarak	11
Daha dikkatli olarak	4
Duygusal açıdan kontrollü olarak	3
Soğukkanlı olarak	1
Toplam	28
Becerinin Katkısı	
Mutlu olma	6
Özgüvenli olma	5
Güvenilir olma	4
Rahat olma	2
Özerk olma	2
Hoşgörülü olma	2
Girişimci olma	1
Aktif olma	1
Toplam	23
Genel toplam	116

Ele alınan becerilerin işlevselliği teması “kullanıldığı alanlar”, “kullanma niteliği” ve “becerinin katkısı” olmak üzere üç alt temadan oluşmaktadır. Psikolojik danışman adaylarının becerinin kullanıldığı alanlara ilişkin görüşleri; ilişkiyi başlatma ve sürdürülebilirlik, duygulara yönelik beceri, grupla bir işi yürütebilirlik, plan yapabilirlik ve problem çözümler, saldırgan davranışlar ile başa çıkabilirlik şeklinde ele alınmıştır. Bu konuda katılımcıların görüşlerine örnek olabilecek alıntılar aşağıda yer almaktadır.

Günlük hayatta insanlarla daha iyi iletişim kurmamı sağlar (K14).

Daha çok işe yaramaya çalışabilirim. Aldığım sorumlulukları yerine getirmekte daha hassas olabilirim (K1).

Kendimizi tanıyıp bunu ifade edebilmek tabii ki iletişimimizin güçlü olmasını sağlar. Kendimizi insanlara anlatabilmemiz belki de o insanın bizim hakkımızdaki bir takım olumsuz düşüncelerini değiştirir. Biz de kendimizde var olan bizim farkında olmadığımız yeteneklerimizi keşfedebiliriz. Farklı ilgi alanları edinebiliriz (K3).

Topluluk önünde konuşma insanın her yerde karşısına çıkacak bir durumdur. Bunu yapmamız gerektiğinde biraz daha soğukkanlı davranabilmek etkili konuşmalar yapabilmek için kullanabilirsiniz (K5).

Okulda hocaların istediği slaytları sunarken daha sakin olarak ve daha iyi hazırlanarak. Kendim olarak aslında daha iyi anlatıcı olduğumu düşünerek (K2).

İnsanların sıkıntılarını daha iyi anlayabilirim. Yaptığım hareketlerin onları ne kadar üzdüğünü veya mutlu

ettiğini, bununla ilgili duygularını anlamak için yüz ifadelerine dikkat edebilirim (K4).

Hayatta ne istediğimi bilen biri olarak daha rahat adım atmamı sağlar bazı durumlar. Beni daha mutlu daha aktif bir insan yapar (K14).

Psikolojik danışman adaylarının becerinin kullanma niteliğine ilişkin görüşleri; daha doğru olarak, daha rahat olarak, daha dikkatli olarak, duygusal açıdan kontrollü olarak ve soğukkanlı olarak şeklinde sınıflandırılmıştır. Bu konuda katılımcıların görüşlerine örnek olabilecek alıntılar aşağıda yer almaktadır.

Eğer küçük bir grubun içinde çok rahat yapabiliysem toplum içinde de çok rahat uygulayırım (K12).

Günlük hayattaki sorumluluklarımı yerine getirirken artık daha dikkatli davranacağım (K9).

İnsanlara davranırken atılğan olmanın daha avantajlı ve iyi olduğunu fark ettim. Bu yüzden çok sinirli anlarda bile saldırgan tutumlardan geri kalabilirim (K4).

Psikolojik danışman adaylarının becerinin katkısına ilişkin görüşleri; mutlu olma, özgüvenli olma, güvenilir olma, rahat olma, özerk olma, hoşgörülü olma, girişimci olma ve aktif olma şeklinde sınıflandırılmıştır. Bu konuda katılımcıların görüşlerine örnek olabilecek alıntılar aşağıda yer almaktadır.

Daha mutlu olmamı sağlar en başında. İnsanın kendini bilmesi bana göre insana mutluluk sağlıyor. Kendinin farkında olmak hataları düzeltebilmek doğruları devam ettirebilmek demektir. Bu oturumdaki becerilerin daha dikkatli olmamı sağlayacağını düşünüyorum, kendimi

düzeltebilmek anlamında kendi doğrumu bulmak konusunda (K5).

Artık yabancılarla konuşurken daha özgüvenli konuşabiliyorum (K8).

Bir yerde sunum yapacağım zaman artık daha rahat olup sesimi titretmeden anlatabilirim (K4).

Kararlarımı bundan sonra ben almayı düşünüyorum. Bu becerileri kendi başıma karar verirken kullanacağım (K12).

Psikolojik danışman adaylarının oturumlarda yaşadıkları zorluklara ilişkin görüşleri Tablo 5'te sunulmuştur.

Tablo 4. Psikolojik Danışman Adaylarının Oturumlarda Yaşadıkları Zorluklara İlişkin Görüşleri

	f
Rol oynama	5
Form doldurma	3
Beden dilini kullanma	2
Karşılıklı konuşma yapma	1
Göz teması kurma	1
Hazırlıksız konuşma yapma	1
Oturma düzeninden rahatsız olma	1
Topluluk önünde konuşma	1
Toplam	15

Psikolojik danışman adaylarının oturumlarda yaşadıkları zorluklara ilişkin görüşleri; rol oynama, form doldurma, karşılıklı konuşma yapma, göz teması kurma, beden dilini kullanma, hazırlıksız konuşma yapma, oturma düzeninden rahatsız olma ve topluluk önünde konuşma şeklinde sınıflandırılmıştır. Bu konuda katılımcılar görüşlerini aşağıdaki gibi dile getirmişlerdir.

Bence oturumda yapılabilecekler yapıldı. Rol oynamak benim için zordu. Açıkçası pek de istemedim. İlave olarak yapılacak uygulamalar oturumda kazanacaklarımı törpüleyebilir. Kişisel olarak daha da geri durmayı düşünebilirdim. Samimi ve yararlıydı (K2).

En zorlayıcı olan insanlarla karşı karşıya konuşabilmek, göz teması yapabilmektir (K1).

En zorlayıcı şeyler konuşmadan bir şeyler anlattığımız bölümlerdi (K5).

En zorlandığım şey ekrandaki resimleri yorumlayıp arkadaşlara anlatmak (K6).

Psikolojik danışman adaylarının sosyal beceri eğitim programı ve sürecine ilişkin görüşleri Tablo 6'da sunulmuştur.

Tablo 5. Psikolojik Danışman Adaylarının Sosyal Beceri Eğitim Programı ve Sürece İlişkin Görüşleri

	f
Yeterli Görme	19
Uygun etkinlik	14
Amaca uygun olma	14
Gerçek yaşamdan olma	5
Yararlı oturumlar	14
Topluluk önünde konuşma	4
Empati	4
Hepsi	4
Duygular ve beden dili	2
Süreç	12
Güzel	3
Yararlı	3
Eğlenceli	2
Eğitici	2
Samimi	1
Kendini tanımaya yardımcı	1
Uygun teknikler	8
Rol oynama	7
Beyin fırtınası	1
Toplam	55
Yetersiz Görme	6
Etkinlik sayısı	6
Yararsız oturumlar	5
Empati	2
Sorumluluk	1
İletişim başlatma ve sürdürme	1
Karar verme	1
Oturum süresi	5
Ödev sayısı	3
Oturum sayısı	1
Toplam	20
Genel toplam	73

Sosyal beceri eğitim programı ve süreç teması “yeterli görme” ve “yetersiz görme” olmak üzere iki alt temadan oluşmaktadır. Psikolojik danışman adaylarının sosyal beceri eğitim programı ve sürece ilişkin değerlendirmeleri analiz edildiğinde programı ve süreci yeterli görüldüğü ortaya çıkmıştır. Yeterli görenlerin etkinliklerin amaca uygunluğuna ve gerçek yaşamdan olmasına dikkat çektikleri görülmektedir. Topluluk önünde konuşma, empati, duygular ve beden dili oturumları bazı katılımcılar tarafından yararlı oturumlar olarak ifade edilirken, bazı katılımcılar ise oturumların hepsinin yararlı olduğunu ifade etmişlerdir. Katılımcıların sürece ilişkin görüşleri; güzel, yararlı, eğlenceli, eğitici, samimi ve kendini tanımaya yardımcı şeklinde genellikle olumlu nitelendirmelerden oluşmaktadır. Bazı katılımcılar rol oynama ve beyin fırtınası tekniklerini uygun teknikler olarak değerlendirmişlerdir. Bu konuda katılımcıların görüşlerine örnek olabilecek alıntılar aşağıda yer almaktadır.

Bu beceriyi geliştirmenin en iyi yolu insanların önüne çıkıp bir şeyler anlatmayla olurdu. Onu da zaten hocamız yaptı daha farklı bir şey olamazdı herhalde (K14).

Duygular ve beden dili en yararlı oturumdu benim için (K6).

Süreci genel olarak değerlendirmek için kafamda canlandırdığım görüntülerin çoğunda kendimi gülerken görüyorum. Herkesin de bildiği gibi bu iyi bir şey. Süreç genel olarak güzeldi... (K3).

...Eğlenceli ve yararlıydı. Evet yararlıydı çünkü her oturumun sonunda başka bir farkındalıkla oradan ayrılıyorduk (K3).

Bence bu konuda en iyi uygulama rol yapmayı zaten bunu da hocamız yaptırdı (K12).

Psikolojik danışman adaylarının sosyal beceri eğitim programı ve sürece ilişkin değerlendirmeleri analiz edildiğinde aşağıdaki alıntılarda görüleceği gibi yetersiz olarak ifade edilen hususlar; etkinlik sayısı, ödev sayısı, oturum süresi, oturum sayısı ve yararsız oturumlar şeklinde sınıflandırılmıştır. Empati, sorumluluk, iletişimi başlatma ve sürdürme ve karar verme oturumları bazı katılımcılar tarafından yararsız oturum olarak değerlendirilmiştir.

Etkinlik ve süre azdı (K6).

Sorumluluk alma idi. Çünkü bana göre sorumluluk alma güzel bir şey değil ama bunu olumlu gerçekleştirmek ise harika denilebilir (K1).

Oturumların daha uzun olması gerektiğini düşünüyorum. Programda eksiklik yoktu. Sadece dışarıda sosyal beceriyi geliştirecek etkinlikler olmalı diye düşünüyorum (K10).

Psikolojik danışman adaylarının oturumlarda ele alınan becerileri geliştirmeleri için oturumlarda nelerin yapılabileceğine ilişkin önerileri Tablo 7’de sunulmuştur.

Tablo 6. Psikolojik Danışman Adaylarının Oturumlarda Ele Alınan Becerileri Geliştirmeleri İçin Oturumlarda Nelerin Yapılabileceğine İlişkin Önerileri

Öneri	f
<i>Başka etkinlikler olmalı</i>	8
Beden dili ile ilgili başka etkinlik	2
Tek senaryo ile oynanmalı	1
Duygu değişimi ile ilgili etkinlik olmalı	1
Form doldurma olmamalı	1
Günlük hayatla ilgili başka etkinlik	1
İş birliği çalışması olmalı	1
Eğlenceli oyunlar olmalı	1
<i>Etkinlik sayısı artırılmalı</i>	6
<i>Oturum süresi artırılmalı</i>	5
<i>Ödev daha çok verilmeli</i>	3
<i>Oturum sayısı artırılmalı</i>	1
<i>Konu sayısı azaltılmalı</i>	1
Toplam	24
Fikir yok	4
Toplam	4
Genel toplam	28

Psikolojik danışman adayları oturumlarda ele alınan beceriyi geliştirmeleri için oturumların içeriğine ve sürecine ilişkin önerilerde bulunmuşlardır. Bu öneriler; başka etkinlikler olmalı, etkinlik sayısı artırılmalı, oturum süresi artırılmalı, ödev daha çok verilmeli, oturum sayısı artırılmalı ve konu sayısı azaltılmalı şeklinde sınıflandırılmıştır. Dört katılımcı fikir beyan etmemiştir. Bu konuda katılımcıların görüşlerine örnek olabilecek alıntılar aşağıda yer almaktadır.

Aslında form doldurmayı pek sevmem. Çünkü daha önce doldururken çok zorlandım. Ama bu sefer çok rahat bir şekilde doldurdum. Buna ben de şaşırdım. Bence form

doldurma şeklinde yapmaktan çok o soruları siz bize sözel olarak sorsaydınız. Biz bir anda doğaçlama cevap verseydik bence daha doğru net cevaplara ulaşırdık. Yani bize süre verdiğiniz zaman biz oraya düşünüp istediğimiz cevapları yazıyoruz. Daha hazırlıksız yakalansaydık sorulara, bir anda aslına en gerçekçi cevabı sizlere verirdik bence. Yine de güzeldi (K3).

Eksiklik bence etkinliklerin az olmasındaydı. Etkinliklerin fazla olmasını öneririm (K1)

Ashında daha farklı neler yapılabilirdi bilmiyorum ama iyi oldu. Ashında kendimi pek tanımadığımı anladım (K11)

4. Sonuç ve Öneriler

Bu çalışmada sosyal beceri eğitimi yoluyla psikolojik danışman adaylarının sosyal beceri ve psikolojik iyi olma düzeyleri artırılarak, mesleki yaşamlarında etkili birer psikolojik danışman olmalarına katkı sağlanabileceği düşüncesiyle hareket edilmiştir. Programın faydalı olup olmadığı ve ileride geliştirilecek programlara fikir vermesi açısından katılımcıların görüşlerine başvurulmuştur.

Genel bir değerlendirme yapıldığında psikolojik danışman adaylarının çoğunun oturumların amaçları doğrultusunda kazanımlar elde ettikleri, oturumlarda kendilerinde var olan özelliklerini fark ettikleri, kendilerini geliştirme ihtiyacı hissettikleri, süreçte hoş zaman geçirdikleri, oturumları eğitici ve yararlı buldukları, elde ettikleri becerileri nerede ve nasıl kullanacakları, becerinin kendilerine katkısı konusunda fikir sahibi oldukları görülmüştür. Eğitim sonunda ilişkiyi başlatma ve sürdürülebilir becerileri, grupla bir işi yürütme becerileri, duygulara yönelik beceriler, saldırgan davranışlarla başa çıkabilme becerileri, plan yapabilme ve problem çözme becerilerinde gelişmeler sağladıklarını belirtmişlerdir. Oturumların, kendilerinin mutlu olma, özgüvenli olma, güvenilir olma, rahat olma, özerk olma, hoşgörülü olma, girişimci olma ve aktif olma yönlerine katkı sağladığını, kendilerini tanıdıklarını, özelliklerinin farkında olduklarını, kendilerini geliştirme ihtiyacı hissettiklerini, sorumluluk bilincinde olduklarını, sosyal ilişkilerini güçlendirme konusunda adım attıklarını ifade etmişlerdir. Tüm bu bulgulardan hareketle yapılan bu eğitimin etkili psikolojik danışmanlık için psikolojik danışman adaylarına olumlu katkı sağladığı ve yararlı olduğu söylenebilir.

Etkili psikolojik danışma yardımı sunmanın en önemli koşullarından biri psikolojik yardımcı veren kişinin etkili bir psikolojik danışman olmasıdır (Hackney&Cormier, 2005). Bu da psikolojik danışman adaylarının alacakları eğitim, sahip olacakları bilgi, beceri ve geçirdikleri deneyimler ile mümkün görünmektedir. Bu çalışma ile psikolojik danışman adaylarının ileride etkili bir psikolojik danışman olmaları için gereken özelliklerden biri olan güçlü sosyal ilişkiler kurma ve psikolojik iyi olma konusunda gelişme sağlandığı ve aynı zamanda bu çalışmanın psikolojik danışman adaylarına deneyim imkânı sağladığı düşünülmektedir. Sonuçların böyle çıkmasında şüphesiz sosyal beceri eğitiminin içeriğinin, oturum sürecinin doğru işlenişinin, oturum sürecinde grup liderinin aldığı süpervizyonun, grup liderinin katılımcılara karşı tutumunun payı olduğu kadar, katılımcıların da ön görüşmeden son oturuma kadar eğitime düzenli katılımlarının, istekli olmalarının, kendileri için bir şey yapma gayreti içerisinde olmalarının payının büyük olduğu düşünülmektedir.

Alan yazın incelendiğinde psikolojik danışman adaylarına yönelik eğitimlerin faydalı olduğu, adaylara katkı sağladığı ve adayların kendilerini geliştirmeleri için uygulamalı eğitimlerin yapılması yönünde görüş vardır. Atıcı, Sanberk ve Ortakale (2011) psikolojik danışma sürecinin büyük ölçüde “psikolojik danışmanın kişiliğinden ve terapötik

ilişkiden etkilendiğini, danışmanlık veya psikoterapi eğitiminde danışmanın eğitim sürecindeki kişisel deneyimlerinin mesleki yeterlilik üzerinde rol oynadığını” ifade etmişlerdir. PDR lisans eğitimine devam eden 3. sınıf öğrencileri ile yaptıkları çalışmada “grup rehberliği etkinliklerine katılan öğrencilerin bu etkinlikleri yürütürken kullanılan eylem ve becerileri fark etme, önemini anlama, becerileri kullanma konusunda güven ve gelişim gösterdikleri” sonucuna varmışlardır. Ayrıca “duygu ve düşüncelerini fark etme ve ifade etme, bazı düşünce ve davranışlarını değiştirme, insanları tanıma ve anlama, iletişim becerilerini geliştirme” gibi konularda ilerleme gösterdikleri bulunmuştur. Öner Altıok (2013) profesyonel sosyalizasyon teorisine temellendirilen psiko-eğitim programının öğrencilerin sosyal beceri düzeylerine etkisini incelediği çalışmada öğrencilerin programa yönelik geribildirimlerini almıştır. Öğrenciler, grup çalışmaları sonunda “kendini önemseme, güvende hissetme, motivasyon ve olumlu düşüncede artış, dinleme, empati ve kendini ifade etme becerilerinde artış, olayları irdeleme, atılgan olma ve ders dışı bir etkinlikte bulunmaktan ve grupla çalışmaktan memnun olma gibi olumlu değişimler yaşadıklarını” ifade etmişlerdir. Yaka (2013), mikro beceri eğitimi programının psikolojik danışman adaylarının psikolojik danışma becerilerine etkisini incelediği çalışmada beceri eğitimi yönteminin dikkati verme, soru sorma, asgari düzeyde teşvik etme, içerik yansıtma, duygu yansıtma becerilerini öğretmede oldukça etkili ve istikrarlı olduğunu bulmuştur. Meydan (2015), psikolojik danışman adaylarının psikolojik danışma becerilerinin köşe taşı olarak nitelendirilen içerik yansıtma ve duygu yansıtma becerilerinin yeterli düzeylerini belirlemeye yönelik yaptığı çalışmada sonucu orta düzeyde bulmuş ve duygu yansıtma becerisinin psikolojik danışman adaylarına daha etkili bir biçimde nasıl kazandırılacağına ilişkin bazı çalışmaların yapılması ve ilgili derslerin yeniden yapılandırılmasının da yararlı olabileceğini ifade etmiştir. Ayrıca uygulama yapma, model sunma ve geribildirim alma psikolojik danışma becerilerinin öğretiminde etkili yöntemler olarak ifade edilmektedir (Hill&Lent, 2006;Kasdorf&Gustafson, 1978).

Diğer taraftan psikolojik danışman adaylarının bazıları aldıkları bu eğitimde etkinlik ve ödev sayılarını, oturum süresini yetersiz görmüşlerdir. Başka etkinlikler de olmasını, etkinlik sayısının, oturum süresinin ve ödev sayısının artırılmasını ifade etmişlerdir. Psikolojik danışman adaylarının ifade ettikleri bu noktalar bu tür programların hazırlanmasında ve uygulanmasında dikkate alınması gereken noktalar olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu tür programların daha verimli olması yönünde program hazırlayıcılara ve uygulayıcılara fikir vermektedir.

Sonuç olarak bu araştırma psikolojik danışman adaylarının yetiştirilmesi sürecinde sadece alınan teorik derslerin yeterli olmadığı, uygulamalı eğitimlerin psikolojik danışma becerilerine katkı sağladığı fikrini destekler niteliktedir. Bu ve buna benzer programların geliştirilerek psikolojik danışman yetiştirme sürecinde adaylara uygulanmasının etkili psikolojik danışmanlık hizmetleri için gerekli olduğu

düşünülmektedir. Ayrıca program geliştiriciler için bu araştırma bulgularında ortaya çıkan etkinlik sayısı, süre, ödev sayısı gibi faktörlere dikkat edilmesi programın ve eğitimin etkililiği için önemli görülmektedir.

Kaynakça

- Akkoyun, F. (2001). *Transaksiyonel analiz*. İstanbul. Nobel Yayın Dağıtım.
- Akkök, F. (1996). *İlköğretimde sosyal becerilerin geliştirilmesi, öğretmen el kitabı*. İstanbul: MEB Yayınevi.
- Atıcı, M. (2006). İlköğretim öğrencilerinin davranış problemleriyle baş etme konusunda öğretmen-psikolojik danışman işbirliğine ilişkin görüşlerin karşılaştırılması. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 3(25), 55-68.
- Atıcı, M., Sanberk, İ. & Ortakale, M. Y. (2011). Mesleki ve kişisel gelişim açısından pdr üçüncü sınıf öğrencilerinin grup rehberliği etkinliklerine ilişkin görüşlerinin incelenmesi. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 20(3), 459-474.
- Corey, G. (1996). *Theory and practice of counseling and psychotherapy*. California: Brooks/ Cole Publishing Company.
- Dikmeer, İ.D. (1997). *Sosyal beceri eğitiminin sosyal içe dönük ergenlerin içe dönüklük düzeylerine etkisi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Dow, G. T. & Mayer, R. E. (2004). Teaching student to solve insight problems: Evidence for domain specificity in creativity training. *Creativity Research Journals*, 16 (14), 389-402.
- George, D. & Mallery, P. (2012). *SPSS Statistics 21: Step by Step*. Boston: Allyn and Bacon.
- Hackney, H. & Cormier, S. (2005). *The professional counselor: A process guide to helping*. Boston: Pearson.
- Hill, C. E. & Lent, R. W. (2006). A narrative and meta-analytic review of helping skill training: Time to revive a dormant area of inquiry. *Psychotherapy: Theory, Research*.
- Kasdorf, J. & Gustafson, K. (1978). Research related to microtraining. İçinde A. E. Ivey ve J. Authier (Ed.), *Microcounseling: Innovations in interviewing, counseling, psychotherapy and psychoeducation* (s. 323-376). Springfield, IL: Charles C. Thomas.
- Kepeçoğlu, M. (2000). *Psikolojik danışma ve rehberlik*. İstanbul: Alkım Yayınları.
- Keyes, C. L. M., Shmotkin, D. & Ryff, C. D. (2002). Optimizing well-being: The empirical encounter of two traditions. *Journal of Personality and Social Psychology*, 82(6), 1007-1023.
- Korkut-Owen, F., Tuzgöl Dost, M., Bugay, A. & Owen, D.W. (2014). Psikolojik danışman eğitiminde mesleğe ilişkin kişisel eğilimler. *Ege Eğitim Dergisi*, 15(1), 300-317.
- Markert, L. F. & Monke, R. H. (1990). Changes in counselor education admissions criteria. *Counselor Education and Supervision*, 30, 48-57.
- Meydan, B. (2015). Psikolojik danışman adaylarının içerik yansıtma ve duygu yansıtma becerilerine ilişkin yeterlik düzeylerinin incelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi (H. U. Journal of Education)* 30(4), 1-15
- Miles, M.B. & Huberman, A.M. (1994). *Qualitative data analysis*. Newbury Park, CA: Sage.
- Muslu Köseoğlu, S. (1994). *Psikolojik danışmanların empatik becerilerinin ve kişilik özelliklerinin incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Myrick, R. D. (2003). *Developmental guidance and counseling: A practical approach*. Minneapolis: Educational Media Corporation.
- Öner Altıok, H. (2013). *Profesyonel sosyalizasyon teorisine temellendirilen psikoeğitim programının hemşirelik öğrencilerinin sosyal beceri düzeylerine etkisi*. Yayınlanmamış doktora tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Özgül, İ.E. (1999). *Çağdaş eğitimde psikolojik danışmanlık ve rehberlik*. Ankara: Pdem Yayınları.
- Paisley, P. O. & Hayes, R. L. (2003). School counseling in the academic domain: Transformation in preparation and practice. *Professional School Counseling*, 6, 198-204.
- Rutherford, R.B., Mathur, S.R., & Quinn, M.M. (1998). Promoting social communication skills through cooperative learning and direct instruction. *Education and Treatment of Children*, 21 (3), 354-369.
- Tan, H. (1992). *Psikolojik danışma ve rehberlik*. İstanbul: Alkım Yayınevi.
- Turner, R. C. & Carlson, L. (2003). Indexes of item-objective congruence for multidimensional items. *International Journal of Testing*, 3(2), 163-171.
- Ülkü, S. (1977). Rehberlikte grup yaklaşımı. *Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9(1-4), 263-299.
- Voltan Acar, N. (2001). *Grupla psikolojik danışma ilke ve teknikleri*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Yaka, B. (2013). Mikro Beceri Eğitimi Programı'nın psikolojik danışman adaylarının psikolojik danışma becerilerine etkisi. *Ege Eğitim Dergisi*, 14(2), 1-24.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (1999). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayınevi.
- Yüksel, G. (1997). *Sosyal beceri eğitiminin üniversite öğrencilerinin sosyal beceri düzeyine etkisi*. Yayınlanmamış doktora tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.

